

IM. STEFANA
FUNDACJA
BATOREGO

forumIdei

Українська модель вступу до ЄС вимагає зміни політики розширення і стратегічного бачення взаємопідсилення між ЄС та Україною Коментар

Іван Нагорняк

Хотів би почати з часів, коли я писав свою дипломну роботу у Варшавському університеті і стосувалась вона саме європейської політики розширення. Одним із моїх рецензентів був професор Анджей Шептицький, який сказав: «Якщо ти справді віриш, що Україна колись увійде до Європейського Союзу — ти повинен особисто цьому сприяти».

Саме тому в моїй біографії є і робота в уряді, і в громадському секторі, адже я переконаний, що лише синергія між нашим експертним середовищем і урядом призведе до потрібного результату.

Що стосується документу, який незабаром має бути ухвалений Європейським Союзом, — ідеться про переговорні рамки, — потрібно розуміти, що геополітичний контекст хоча й безпосередньо впливає на динаміку прийняття рішень, проте на зміну суті політики розширення наразі впливу не має.

Політика розширення Європейського Союзу, яку маємо зараз, була затверджена для Західних Балкан. Вона враховувала існуючі там проблеми, а також політику, якої дехто з держав-членів дотримувався щодо розширення ЄС на Західні Балкани. Зокрема, рамки цієї політики розширення є для нас зараз

проблемою. Що маєтись на увазі? Україні буде поставлено дуже велику кількість умов щодо відкриття і закриття переговорних розділів та кластерів. Переговори поділено на 35 розділів і шість кластерів. Наприклад, кластер *Основні питання* (зокрема розділи 23 — *Правосуддя та основні права* та 24 — *Справедливість, свобода та безпека*) впливатиме на весь переговорний процес і від поступу України у цих питаннях залежатиме вся динаміка вступу.

Загалом, Україна наразі доволі непогано просувається у переговорному процесі. Можна навіть сказати, що починаючи з лютого 2022 року між Україною та Європейським Союзом склалася така собі неформальна українська модель розширення. Україна навіть зобов'язалася здійснювати відповідні формальні кроки, передбачені політикою розширення, однак зі своєю динамікою. Європейський Союз, зі свого боку, зберігає динаміку прийняття рішень. Бачимо, що на даний момент воно в принципі так і відбувається. Відкриття переговорів через два роки після подання заявки на кандидатуру — це дуже хороша динаміка розширення. Тим не менш нам потрібно готуватись до того, що з початком самих переговорів подібних політичних рішень з боку Європейського Союзу може бути менше.

Якщо ці переговорні рамки не переглядатимуться, то кожного разу, коли відкриватиметься чи закриватиметься відповідний кластер або розділ, будь-яка держава-член ЄС може взяти так звану технічну паузу з метою проведення дискусії щодо правильності імплементації Україною тих чи інших рекомендацій Європейської комісії. Бачимо, що деякі держави-члени ЄС доволі часто застосовують такі механізми щодо чинних кандидатів на різних стадіях переговорів.

Нам потрібно розуміти: є така загроза для переговорного процесу. Тому тут, якщо говорити про роль Польщі, нам потрібно активно взаємодіяти задля активнішої промоції питання зміни політики розширення: забезпечення збільшення ролі Європейської комісії, а також

встановлення часових рамок для згаданих вище технічних пауз. Тобто, якщо держава-член ЄС має якісь зауваження — необхідно окреслити, за яких умов і як довго вона може тримати цю технічну паузу. Завдяки цьому ми матимемо змогу забезпечувати подальшу динаміку нашого переговорного процесу.

Важливо також і те, що сам Європейський Союз змінюється. Змінюється роль Спільної політики безпеки та оборони ЄС, яка до початку повномасштабного російського вторгнення в Україну вважалась найслабшою ланкою політики Спільноти. Бачимо, що це змінюється. Однак, якщо питання безпеки не буде інтегровано в контекст політики розширення — під час майбутніх переговорів ми радше не зможемо активно порушувати питання ролі України у Спільній політиці безпеки та оборони й інтеграції, адже це має відбуватись на двосторонній основі.

І ще один надзвичайно важливий момент: економічна готовність Європейського Союзу до розширення. Це питання неодноразово порушувалось експертами як таке, що може становити проблему. Проте, відповідно до оцінок аналітичних центрів ЄС, доступ України до структурних фондів і до бюджету Європейського Союзу не перешкоджатиме доступу до них іншим країнам (наприклад, Польщі).

По-перше, цей доступ відкривається поступово, а по-друге — Україна також повинна розвивати свої інституційні можливості (*absorption capacity*) задля роботи з цими фондами. Тут існує велика ділянка для роботи між Україною, Польщею і Європейським Союзом, яка, на мою думку, наразі недостатньо розвинена.

І останнє, не менш важливе — це загальна стратегія Європейського Союзу щодо України. Під час євроінтеграційних дискусій дуже хотілося б чути не лише про ймовірні проблеми, які Україна може принести в ЄС. Хотілося б говорити про спільне зміцнення, яке привнесе цей вступ. Ідеться про посилення європейської стратегічної автономії. Ця концепція вже

давно обговорюється і сьогодні вона стає дедалі актуальнішою.

Я розумію бажання Польщі щодо зміцнення стратегічної співпраці між ЄС та США, однак Європейський Союз не може постійно бути заручником внутрішньої політики США. Так — це найбільший глобальний гравець, але нам — українцям і полякам — потрібно думати про те, як ми житимемо в цьому регіоні і як його розвиватимемо. Тому потрібно працювати над цією стратегічною автономією.

Є кілька хороших ідей, що стосуються допомоги України у створенні стратегічної автономії ЄС. Ідеться, насамперед, про політику безпеки й оборони, а також про забезпечення глобальної продовольчої безпеки та посилення ролі Європейського Союзу в цьому секторі. Окрім цього, Україна може суттєво зміцнити ЄС у сфері так званого *nearshoring* (перенесення критичного виробництва). Зараз, з огляду на війну, Європейський Союз розглядає в цьому

контексті передусім південне сусідство і переміщує деякі критичні виробництва, умовно, до Марокко чи Тунісу. Проте, дуже важливо, щоб концепція *nearshoring* все ж таки включала й Україну. Дуже важливо активніше співпрацювати саме з Україною, адже нам потрібні робочі місця тут, потрібен економічний поступ і відповідна динаміка спільного розвитку.

Думаю, що в цьому дуже зацікавлена і Польща. Наші останні дослідження, здійснені за підтримки фонду «Відродження», вказують на те, що після вступу країни-кандидата до Європейського Союзу — прикордонні регіони країни (яка на той момент уже була членом ЄС) доволі сильно виграють, зокрема інфраструктурно. Все це відбувається завдяки інтенсифікації інвестиційних проєктів Європейського інвестиційного банку і Європейського банку реконструкції та розвитку. Як наслідок — економіка в цих регіонах також починає динамічно зростати.

Текст написаний на основі виступу на XVI Форумі «Польща–Україна», організованому 14–15 червня 2024 року Фондом ім. Стефана Баторія (Варшава) та Міжнародним фондом «Відродження» (Київ).

Іван Нагорняк — експерт із питань міжнародних відносин та європейської інтеграції. Радник Київського аналітичного центру EasyBusiness та партнер у консалтинговій компанії Civitta. У 2022–2024 роках працював заступником генерального директора Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції України.

**Фонд ім. Стефана Баторія/
Fundacja im. Stefana Batorego**
Sapieżyńska 10a
00-215 Warszawa
tel. (48-22) 536 02 00
faks (48-22) 536 02 20
batory@batory.org.pl
www.batory.org.pl

Тексти доступні за ліцензії
Creative Commons. Визнання авторства
на тих самих умовах
3.0 Polska (CC BY SA 3.0 PL)

Редагування: Тетяна Артушевська
Коректа: ТОВ «Тирса» (Катерина Сень)
Варшава 2024
ISBN 978-83-68235-25-8